

המצביא והתכנון המערכת - בין הנדסה לארכיטקטורה

לפעולה צבאית, כמו למבנה ארכיטקטוני, יש ממד פיזי וממד סמלי. לעיתים קרובות הממד הסמלי חשוב הרבה יותר מזה הפיזי וקובע את סיכויי ההצלחה הן של המצביא והן של הארכיטקט

תא"ל גרשון הכהן

מוכרים באור חדש. אטען כי להפעלת כוח צבאי, כמו בפעולת הארכיטקט, קיימים ממדים סמיוטיים בצידם של הממדים המוכרים, הפיזיקליים-מכניים, המכוונים יחד את מידת האפקטיביות של הפעולה בהקשר שבו היא מתבצעת.

לאירועים דרמטיים, המתרחשים לעיני קהל – דוגמת קרב דוד וגוליית, הקטור ואכילס ושחרור חטופי אנטבה – נצמד תמיד שובל מיתולוגי, והם נושאים בשל כך מטען סמיוטי כבד. אולם גם לאירועים פשוטים מתלווה מטען סמיוטי. על משה, היוצא מבית פרעה כדי לראות בסבלות אחיו, מסופר: "וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול" (שמות, ב').

מדובר כאן באירוע פשוט, שהיה אמור "להיקבר בחול", אולם כבר למחרת

מגלה משה כי "אכן נודע הדבר" ונאלץ לברוח. משה לומד כאן כי גם לאירוע מצומצם ישנו המשך. לסיפור המהדהד חיים משלו, ומרגע שהחל לבעבע, אין ממנו מפלט. מכאן ולהבא פועל משה בכל פעולותיו מול פרעה במודעות למטען הסמיוטי של ההתרחשויות. כבר בפגישות הראשונות הוא בוחר את הזירה וממקד את פעולתו בזירת העליונות המצרית – עולם המדע והכישוף, כפי שמתואר להלן: "וישלך אהרון את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין. ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם

מכיוונים רבים ושונים עולה באחרונה שאלת הרלוונטיות של כוחות הצבא במבנה הסטנדרטי שלהם – דיוויזיות, חטיבות, גדודים – לצרכים ההולכים ומשתנים. השיח בנושא הזה מתקיים בזיקה להבחנה המוכרת בין מלחמה בעידן התעשייתי לבין מלחמה בעידן המידע, תוך הנחה שהעידן החדש טומן בחובו לא רק יכולות טכנולוגיות חדשות, אלא

גם קטיגוריות ומושגים חדשים. פעולותיהם של כוחות צבא בשנים האחרונות בישראל, בקוסובו, בצ'צ'ניה ובמקומות אחרים גיבשו הסכמה רחבה לגבי המשך הנחיצות בקיומם ובפעולותיהם של כוחות צבא מאורגנים ומוכנים. אולם לא היה בכך כדי להפיג את אי-הנחת ואת הספק שהתלוו לפעולותיהם – ספק הכרוך בשאלה האם היו פעולותיהם

לאירועים דרמטיים,
המתרחשים לעיני קהל,
נצמד תמיד שובל מיתולוגי,
והם נושאים בשל כך מטען
סמיוטי כבד

רלוונטיות להתרחשויות באופן שאכן תרם לתוצאות הרצויות.

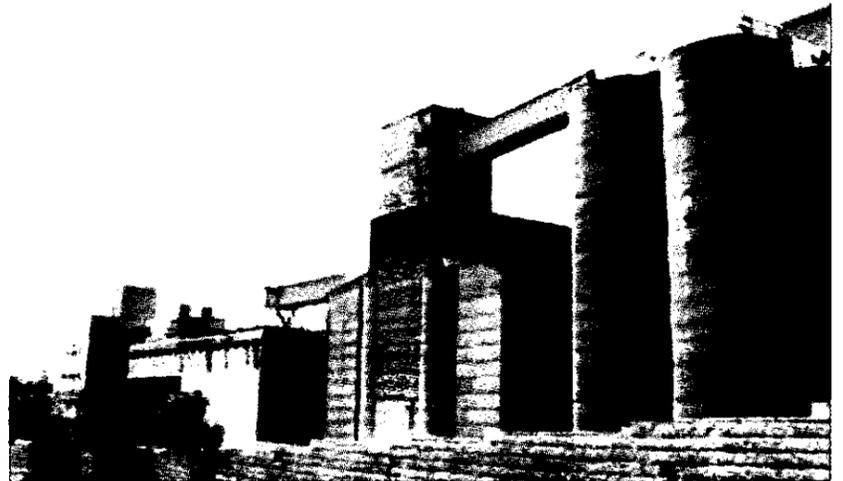
במאמר זה אתבונן בשאלה הזאת דרך הפריזמה השאלה מתחומי ידע אחרים – פריזמה המורכבת מהסמיוטיקה (תורת הסימנים) ומהארכיטקטורה. אין בכוונתי אלא להציב מסגרת התייחסות חדשה, שדרכה ניתן אולי להאיר רעיונות

רח"ט תוה"ד

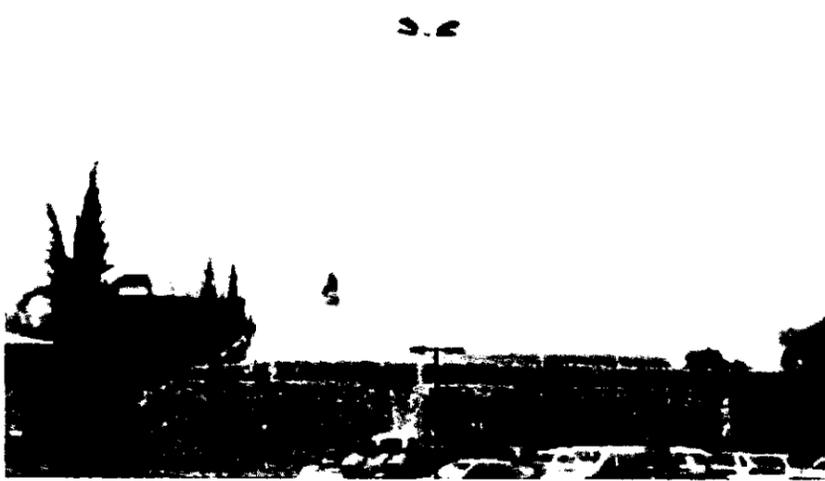
חרטומי מצרים בלהטיהם כן וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים – ויבלע מטה אהרון את מטותם" (שמות ז'). לא ברור בדיוק איזה מחזה התנהל שם, האם קרב תנינים או קרב מטות. הטקסט מכיל דר־משמעות שאינה ניתנת להכרעה. אני בוחר לפרש שהיה זה המטה של אהרון ולא התנין שאכל את מטות המצרים. כך מתקיימת כאן תדהמה כפולה: לא רק שהתוצאה הסופית היא ניצחון ברור של משה,

1

"בלשנות ופואטיקה". יאקובסון הבחין במאמר זה בקיומן של פונקציות שונות לשימוש בשפה. הפונקציה המוכרת לנו ביותר היא הפונקציה הרפרנציאלית – זו המתארת מצב עניינים בעולם ("המפתחות על השולחן"). אולם בצידה קיימות פונקציות נוספות, לא פחות דומיננטיות, ובהן – לדוגמא – הפונקציה הקונאטיבית (ביטויי ציווי), האמוטיבית (ביטויים מביעי רגש), האסתטית וכו'. המאפיין את השימוש

2

תמונה מס' 1 מייצגת מבנה שבו דומיננטית הפונקציה התעשייתית-הנדסית, אולם הוא מבטא גם ערך אסתטי.
תמונה מס' 2 מייצגת מבנה שבו דומיננטית הפונקציה הסימבולית-אסתטית, אולם זהו גם בית הנותן מחסה למגילות המוצגות בו.

אלא גם הדרך מעוררת השתאות.

זו נקודת המוצא של משה להמשך המאבק: עימות וניצחון בזירה רלוונטית, המכוונת מראשיתה אל לב אמונתו ותודעתו של האויב.

כאז גם היום – במיוחד בסביבה רוויית תקשורת-לחימה והפעלת כוח מתרחשות לעיני הקהל והופכות למחזה. אוסף

הפעולות, המתרחשות בגבולות המערכה, מצטרף כך למכלול שלם המייצר אווירה, המדגישה בהשתמעויותיה הסימבוליות לא רק את התוצאה הפיזיקלית, אלא גם את הרושם התודעתי. חשיבות רבה נודעת, כמו בתיאטרון, לא רק למה שקורה, אלא גם לאיך שהדברים קורים. די בכך כדי לטעון שהפעלת הכוח הצבאי כפעולה הנושאת מטען סמיוטי מחייבת את המצביא

– האופרטור – להבין תופעה זו לעומקה ולערוך בה שימוש ראוי.

בקצרה, סמיוטיקה היא גוף ידע מדעי העוסק בסימנים, במשמעותם ובפירושים בהקשרים תרבותיים-סוציולוגיים.¹ בהקשר זה יש לציין את מאמרו המפורסם של רומן יאקובסון

מגדל המים בקיבוץ ובמושב, המוכר היטב כסמל ההתיישבות החקלאית הציונית בארץ-ישראל, מתפקד לא רק באופן פיזיקלי כמקור להספקת מים זורמים לתושבים ולמשק החקלאי, אלא גם כסמל המבטא את המשק החקלאי המודרני, את הפרחת השממה ואת הנוכחות היהודית במרחב

בכלל הפונקציות הלשוניות או הסמיוטיות הוא בקיומן כאירוע תקשורתי המתקיים בין מוען לנמען בתוך הקשר נתון.²

בהרחבת תחומי המחקר הסמיוטי מתופעות לשוניות אל תופעות סוציולוגיות אחרות, כגון ביטויים אמנותיים לגוניהם, בראייתם כמתפקדים באופן דמוי שפה, ניתן להרחיב את השימוש במודל של יאקובסון גם לגבי תופעות אחרות, כארכי-טקטורה. רולאן בארת אומר, למשל: "העיר היא שיח, ושיח זה הוא למעשה שפה".³ לדוגמא, מגדל המים בקיבוץ ובמושב, המוכר היטב כסמל ההתיישבות החקלאית הציונית בארץ-ישראל, מתפקד לא רק באופן פיזיקלי כמקור להספקת מים זורמים לתושבים ולמשק החקלאי,

אלא גם כסמל המבטא את המשק החקלאי המודרני, את הפרחת השממה ואת הנוכחות היהודית במרחב. מגדל המים במרכז הקיבוץ מקביל, למעשה, בזותו הסמלית לצריח הכנסייה או המסגד.

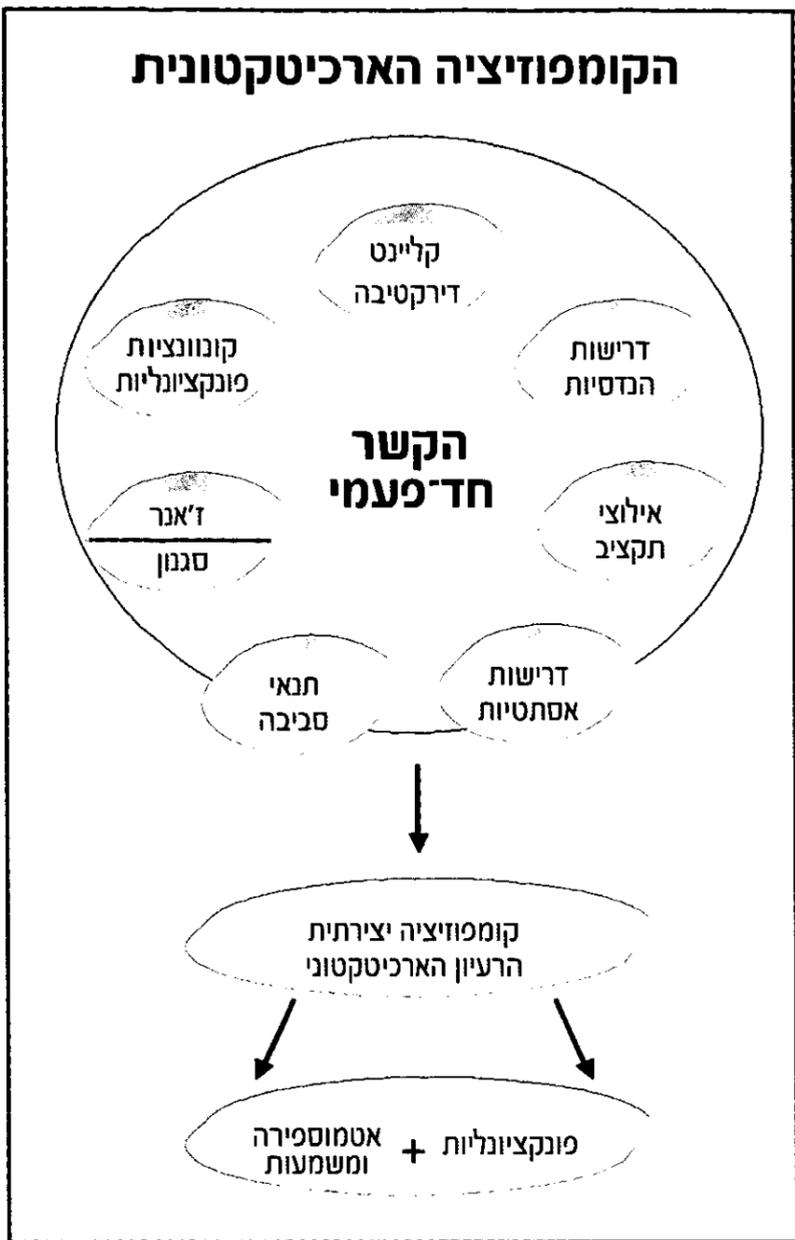
המצביא והתכנון המערכתי – בין הנדסה לארכיטקטורה

נקבעת בהקשר ההתרחשות. מכאן אני מבקש ללכת הלאה ולהשתמש במרחב הפעולה של הארכיטקט כמטפורה משלימה. בפעולת הארכיטקט – יותר מאשר בכל אמנות אחרת – מתקיים מתח גלוי בין הקוטב היצירתי, על שיקוליו האסתטיים-סמיוטיים, לבין הקוטב ההנדסי-פיזיקלי, העוסק בפונקציה האלמנטרית של הפרויקט, שאותה נדרש הארכיטקט לספק.

באופן מובהק, בהשוואה לאמנים אחרים, הארכיטקט פועל בשירותו של קליינט ספציפי, שאומנם מקיים עימו דיאלוג קונקרטי לגבי מהות הפרויקט, אך משאיר מרחב עמום ופתוח להבנתו היוצרת של הארכיטקט. בפרויקטים לאומיים וייצוגיים – כמו לגבי המצביא – הקליינט הוא לעיתים המנהיג הפוליטי, ואכן כך נוצרו כיכרות ומבנים רבים בערי העולם. בסופו של דבר פועל הארכיטקט על-פי דירקטיבה של קליינט ספציפי, והוא נדרש בראש ובראשונה לתת ביטוי לפונקציות האלמנטריות, שסיפוקן

הקומפוזיציה הארכיטקטונית

כפי שלבית מגורים או למחסן יש פונקציה דומיננטית – מתן מחסה מפגעי מזג האוויר – אך גם פונקציות אסתטיות, דקלרטיביות ואחרות, כך גם לגבי הפעלת כוח צבאי. באירועי החודשים האחרונים בסביבת העימות המוגבל בינינו לבין הפלסטינים היינו עדים לגילויי הפעלת כוח, הממוקדים באפקט התקשורתי ובהדגשת המסרים. בלחימה בצומת נצרים ובצומת איו"ש לא הייתה מטרת הפלסטינים, קרוב לוודאי, לכבוש את הצמתים האלה, אלא לייצר זירת מאבק, במה שעליה מודגשים מסרים והצהרות. מבחינה זאת מדובר בהפעלת כוח בעלת מאפיינים סמיוטיים. כך הדבר במקרים אחרים, דוגמת הפעלת כוח אווירי לתכלית אסטרטגית. בהפצת טרנספורמטור או גשר – המטרות כשלעצמן, בקיומן הפיזיקלי, אינן אסטרטגיות. הן הופכות לבעלות ממד אסטרטגי בזכות המסר העולה מתקיפתן ובמגמה שתקיפה זו אמורה

תמונה מס' 4 - האוניברסיטה העברית בהר הצופים בולטת באחיזתה המבצרית על קו הרכס. בשני הפרויקטים השתתף אותו הארכיטקט - דוד רזניק.

תמונה מס' 3 - האוניברסיטה המורמונית בהר הצופים משתלבת בצניעותה בתוך הרכס.

יהיה מדד ברור להצלחתו. לבית מגורים, לאולם תיאטרון, לגשר או לבית-כנסת קיימות פונקציות קוננוציונליות, המכתיבות תנאים

לחולל. מדובר איפוא בפעולות בעלות גוון רב-פונקציונלי, כאשר מידת הדומיננטיות הפונקציונלית של הפעולה – במתח שבין יעדיה הפיזיקליים לבין מטענה הסמיוטי –

לקוחים מהעולם הטקטי, ולפיכך קשה להבין מהי בדיוק הבשורה הטמונה בגישת התמרון. גם בצה"ל נעשה בשנים האחרונות שימוש רב בהבחנה דיכוטומית בין תפיסת הפעלה המתמקדת בהפעלת אש בהספק גבוה לבין תפיסת הפעלה המתמקדת בתמרון. מנקודת מבט מערכתית, אכן גם פעולת גורמי האש וגם פעולת גורמי התמרון מסתכמות, למעשה, בפעולות פיזיקליות במרחב, הנושאות אופי כמותי, וקשה אם כן להבין במה בדיוק עדיף התמרון על האש. אולם ניתן אולי להעביר דיון זה למקום אחר. סימפוקין ואחרים, בהעדפתם את גישת התמרון, מתכוונים אולי להעדפת הממד היצירתי החד-פעמי על פני ממדים הנדסיים-פיזיקליים, המושכים לדפוסי פעולה כמותיים וקונוונציונליים.

ההבחנה היא איפוא בין פעולה מערכתית יצירתית, המושתתת על רעיון כולל, שבתוכו משולבים גם אפקטים של פעולות אש וגם של פעולות תמרון בקומפוזיציה הייחודית המתאימה מחד גיסא, לבין פעולה של אופרטור, הכבול לדפוסי פעולה סכמטיים בעלי אופי הנדסי קונוונציונלי מאידך גיסא.

לאור הבנה זו פותחה תורת המערכה, שאותה מפיץ בצה"ל "צוות החשיבה" של פו"ם, וכאן גם מקור ההשראה למושגי היסוד המכוננים בתורת החשיבה המערכתית, ובהם "גבולות מערכת", "גבולות מערכה", "רעיון מערכתי", "אפקטים מערכתיים" וכו'.

הדיבור על אפקטים מעצבי מערכה, דוגמת "אפקט מעצב", העניק לדין תובנות קטיגוריות חדשות. כפי שאפקט מעצב של שבירת קיר ופתיחת חלון גדול אל הגן אינו משנה מאומה בחלל הפיזיקלי בחדר, אך מעצב תחושת מרחב אחרת (של מרחב גדול יותר) - כך גם באפקטים מעצבים בתחום הפעלת הכוח: גם כאשר יחסי הכוחות בזירה קבועים, יש באפקט המעצב כדי להעצים את פעולת הכוח וליצור יתרון המתבטא לעיתים בכינוי "אסימטריה".

כך ניתן להבין כיצד גם בהפעלת כוח נכונה אמרתו של הארכיטקט ההולנדי מיס (Mies) "שיותר הוא פחות, ופחות הוא יותר". בהתאם לכך גם המרחב הריק בזירת הלחימה אינו בבחינת מגרש ריק. גם המרחב והחלל הריקים

הכרחיים להצלחת הפרויקט.

בכל אלה רב הפיתוי להסתמך בעיקר על קונוונציות היסוד, המכתיבות את התכנון כאילו היו חלק מהידע ההנדסי-פיזיקלי. כאן מבחנו של הארכיטקט ביצירת הקומפוזיציה המתאימה בין כל האילוצים ההנדסיים והקונוונציונליים לבין הדרישות הנוספות, שלא ניתן לנסחן באופן כמותי, והן כוללות פרופורציות מתאימות, רושם אסתטי והתאמה סביבתית - מה שיוצר בסופו של תהליך את האטמוספירה הרצויה ואת העוצמה הסימבולית. קומפוזיציה זו מתקיימת תמיד בהקשר חד-פעמי ייחודי, ובשל כך נדרש כאן כשרון יצירתי.

בנקודה זו מתחברים זה לזה המצביא והארכיטקט. שניהם מחויבים ל"ידע ההנדסי", לשניהם מחויבות כובלת לדרישות פונקציונליות אלמנטריות, ושניהם, למרות הפיתוי להיצמד אל הקרקע היציבה של "הידע ההנדסי", מחויבים לפעול מתוך הבנה, שסיפוק דרישות פיזיקליות ופונקציות אלמנטריות הוא אומנם תנאי הכרחי להצלחה, אך רחוק מלהיות תנאי מספיק. בשני התחומים גם הצלחה פיזיקלית

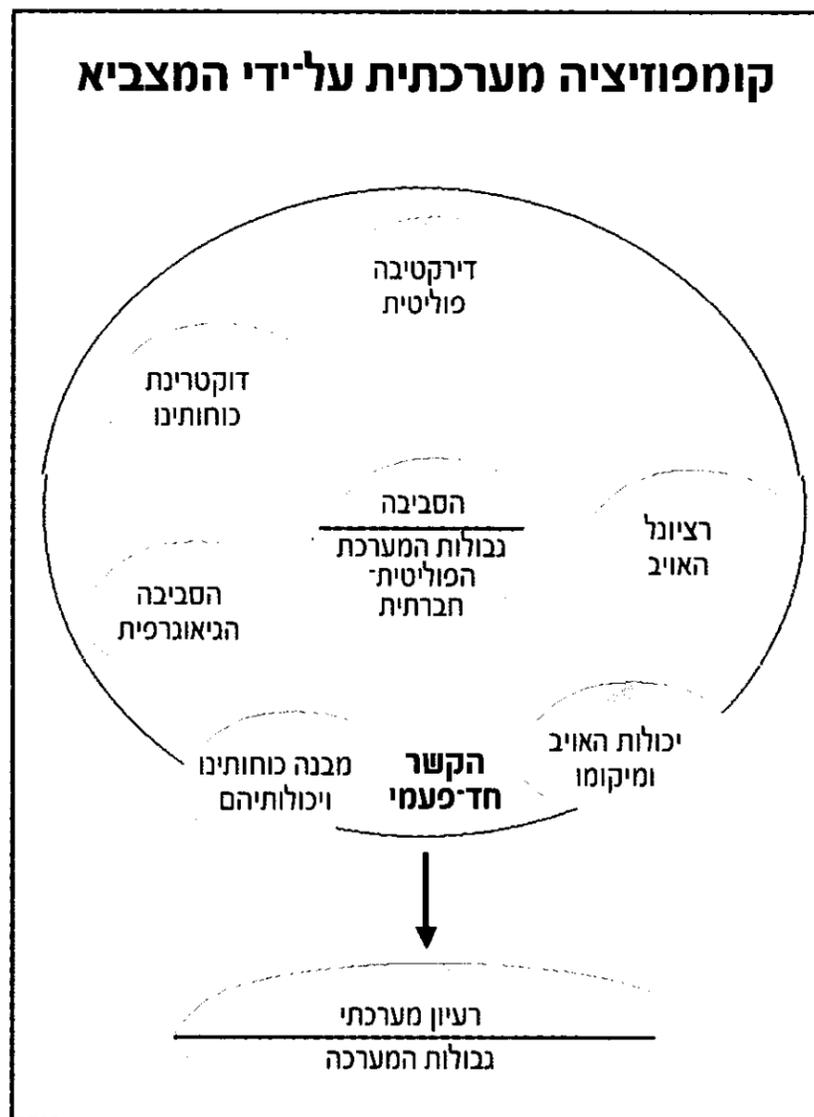
גלויה לעין, אם אינה משולבת בקומפוזיציה מתאימה בהקשר שבו היא ממוקמת, עלולה להוביל לכישלון.

כך, לדוגמא, מתאר הסופר דוד שיץ את מבנה האוניברסיטה בהר הצופים: "האוניברסיטה שעל הר הצופים קמה והייתה המפלצת הכבירה הזו, הרובצת ביוהרה על ההר, באה להאדיר את שמה של ישראל החדשה, עובדת האלילים החדשים. המבנה המכוער הזה בא להאדיר את הכוח, את תפארת ישראל, נצח ישראל, וכשמדובר על נצח, מי רואה בני-אדם?"

פרויקט ארכיטקטוני יכול לעמוד כהלכה ולהתגלות עם השלמתו כחסר השראה ומיותר. כך גם לגבי פעולתו של כוח צבאי: רצף של פעולות טקטיות מוצלחות עלול להוביל למבוי סתום. בשני המקרים המפתח להצלחה טמון, כנראה,

ברעיון יצירתי, המעוגן בהבנה מעמיקה של הקשר הפעולה הרחב, שהוא חד-פעמי במהותו.

עם רעיון זה מתמודד, לפי הבנתי, סימפוקין⁴ בנסותו להבחין בין גישת השחיקה לבין גישת התמרון. שני המושגים

כחלק מקומפוזיציה שלמה נוטלים חלק במשחק. כפי שרעיון ארכיטקטוני ביישומו במרחב מייצר מקום חדש ומרחב אחר, כך המצביא בגיבוש רעיון מערכת וברצף פעולותיו במרחב מעצב מרחב בעל גבולות תודעתיים אחרים. בניגוד לשחקן השחמט, המצביא והארכיטקט אינם מקבלים מגרש משחקים מוכן וקבוע, אלא מתפקידם ליצור

אותו ולעצב אותו – ליצור את גבולותיו ולעצב את הרישות הפנימי שלו, את תחומי השחור והלבן וגם את האפור שביניהם. כך פעל אנואר סאדאת בתוכניתו למלחמת יום הכיפורים באוקטובר 1973. בהבנה מעמיקה של ההקשר הפוליטי הרחב גיבש רעיון מלחמה בגבולות מערכה מצומצמים במגמה להביא

בהמשך למומנטום של הישגים פוליטיים. זה היה רעיון חד-פעמי בהקשר קונקרטי, ולכך הותאמו תפיסת הפעולה

למדנו בשנים האחרונות, כפי שניתן ללמוד מסיומה של מלחמת יום הכיפורים, כי מצבים של סיום לחימה (End-State) אינם מהווים סיום כשלעצמם. בקיומם כמצב סיום הם מחוללים מגמה חדשה ומומנטום פוליטי המתהווה עם הזמן.

גם ממאמרו של אדוארד לוטוואק "תנו סיכוי למלחמה" (Give War a Chance) למדנו כי מלחמות כיום אינן ממצות את עצמן. הן נעצרות בטרם הכרעה על-ידי מעורבות חיצונית של מעצמות ושל מדינות אחרות. המתכנן המערכתי חייב אם כן לפעול במודעות לכך שגם אם יש ביכולתו להביא לקווי סיום רצויים, אין בכך כדי לכפות בהמשך את המגמות הרצויות. סיומה הרצוי של מערכה יתבטא אם כן במבחן האם קווי הסיום אכן יהיו מסוגלים לחולל את

יש לטפח מפקדים שיגיעו למעמד המצביא-האופרטור כשהם מצוידים בכושר יצירתי וברגישות לרב-פונקציונליות הפיזיקלית והסמיוטית של הפעלת הכוח

המגמות הרצויות.

כאן, במידה רבה, מצוי בימינו גם הארכיטקט הפוסט-

תמונה מס' 5 כפר-דוד: תריסים מוגנים, בית ריק מיושביו.
תמונה מס' 6 רחוב בכפר-דוד: שומם בצהרי היום.

מודרני – בעיקר כאשר הוא עסוק בתכנון סביבתי ובסופר-ארכיטקטורה.

הארכיטקט המתכנן מרכז קניות יודע שכל עוד לא תיווצר מגמה המביאה את האנשים, הרי שישנו רק מבנה ולא מרכז קניות. המגמה המביאה את האנשים אינה תלויה רק בפרסום ובשיווק ראוי, אלא קודם כול בתכנון הארכיטקטוני, במיקום הסביבתי הנכון, בקומפוזיציה הכוללת ובאווירה שהיא משרה על האנשים.

פרויקט כמו כפר דוד בירושלים מהווה, לדוגמא, הישג ארכיטקטוני בעיצוב המשלב בנייה מודרנית עם סגנון ערבי מסורתי. אולם מטרת הפרויקט, הממוקם מול חומות מגדל

ומערכת האימונים של הצבא המצרי. לא רק שגבולות המערכה שהתווה התאימו למגבלות היכולת של צבאו, אלא גם בעצם ההתוויה המינימליסטית הזאת עוצב פוטנציאל ההפתעה ברמות האסטרטגית, האופרטיבית והטקטית. כך עוצבה המערכה, ונוצרו התנאים שאיפשרו הצלחה מוחצת של צליחת התעלה. עצם ההצלחה הראשונית, גם בגבולותיה המצומצמים, הייתה מקור השראה סמיוטי, שעוצמתו חוללה בהמשך את המומנטום המדיני. לפנינו אם כן קומפוזיציה ייחודית, שהייתה מודעת היטב לממדיה הסמיוטיים של תופעת המלחמה ואף עיצבה בהתאם לכך את גבולות המערכה.

במבנה גמיש ומודולרי, כדי שיוכלו להתאים את עצמם ביתר קלות לדרישות הפעולה הייחודיות והמשתנות על-פי צורכי ההקשר המערכתי.

שינויים אלה אינם פשוטים כלל ועיקר. החברה אומנם מעודדת יצירתיות, אולם ארגונים ביורוקרטיים - כמו צבא - גם כשהם מעלים על נס את היצירתיות, נוטים לעיתים קרובות להעדיף את המהנדס, כפי שכתב בציניות הארכיטקט הצרפתי הידוע לה־קורבוזיה: "יש בית־ספר לאומי גבוה לארכיטקטים, ויש בכל הארצות בתי־ספר לאומיים אזוריים ועירוניים לארכיטקטים, שמבלבלים את מוחות הצעירים ומלמדים אותם את הזיוף, את הפרכוס...בתי־ספר לאומיים! המהנדסים הם בריאים וגבריים, פעילים ומועילים, מוסריים ועליזים; הארכיטקטים הם מאוכזבים ובטלנים, פטפטניים או עגומים..." לדואליות הדיאלקטית בין מהנדס לבין ארכיטקט אין כנראה פתרון סכמטי.

במתח בין פרגמטיזם סטנדרטי וקונוונציונלי לבין אידיאליזם סמיוטי נקרעו תמיד הארכיטקטים והמצביאים, ורק בהקשר ספציפי בכל פרויקט יחיד ניתן, כנראה, ליצור שיווי־משקל ונקודת איזון מתאימה ביניהם. יצירתה של נקודת האיזון באופן התואם להקשר פעולה קונקרטי - זוהי מהות המאמץ היצירתי. בעתיד הנראה לעין - אף יותר מאשר בעבר - יהיה זה המבחן והאתגר העיקרי של המצביאים.

הערות

1. Oswald Ducrot & Tzvetan Todorov, *Encyclopedic Dictionary of the Sciences of Language*, Blackwell Reference, Oxford 1972, pp.84-89
2. R. Jakobson, "Linguistic and Poetics", *Style in Language*, ed. T. A. Sebeok, N.Y. 1960, pp. 350-377
3. Roland Barthes, *The Semiotic Challenge*, Hill and Wang, N.Y. 1985, p. 195
4. ר' סימפּקין, *מירוץ אל העתיד*, מערכות, 1999

דוד, על חורבות שכונת ממילא, הייתה לחבר את העיר העתיקה לעיר החדשה ולהשיב חיים לשטח ההפקר שביניהם. לאור המחיר הגבוה היו רוכשי הדירות יהודים אמריקנים, המגיעים לירושלים פעם בשנה. כך נוצר שטח הפקר מסוג

חדש, והמגמה הרצויה אינה מצליחה להתממש. כאן כישלוננו של הארכיטקט האחראי לייצר לא רק את המקום, אלא גם את המגמה שהוא אמור לחולל.

באותו האופן גם ההבנה למגמות שפעולה צבאית מחוללת היא באחריות האופרטור. גם אם נכון לדרוש מהקברניט הפוליטי לעסוק בהתוויית המגמות הרצויות לו, על המצביא - בדומה לארכיטקט - מוטלת החובה להבין לעומק את הקשר שבין פעולתו במרחב לבין המגמות והתהליכים שפעולתו מחוללת. הבנה זו חייבת למצוא את ביטויה בלב הרעיון המערכתי.

סיכום

הדגשתי בדבריי שלושה רעיונות:

1. להפעלת כוח צבאי קיים ממד סמיוטי, ההולך ונעשה דומיננטי בשנים האחרונות - במיוחד בסביבה רוויית תקשורת.
 2. הפעלת כוח צבאי דורשת רעיון מערכתי יצירתי, המעוגן בהקשר חד־פעמי ומותאם להתרחשות בכללותה.
 3. להפעלת הכוח מגבלות רבות, וחובה על המצביא להכיר אותן ולפעול באופן שבו מכלול פעולותיו יחולל עם סיום הלחימה את המגמה הרצויה.
 4. בשלושת הרעיונות האלה טמון ההסבר לתחושה כי הצבאות המודרניים במבנה הסטנדרטי הסדרתי שלהם הופכים לדינוזאורים.
- לדינוזאור אין, כנראה, רגישות לממדים סמיוטיים והוא אינו יכול לייצר פעילות בעלת מטען סמיוטי.
 - לדינוזאור אין כשרון יצירתי, ולכן הוא נוטה לפעול על-פי סכמות קבועות.
 - הדינוזאור גדול מדי ומתקשה במבנה המסורבל שלו להתאים את עצמו לרעיונות פעולה בהקשרים חד־פעמיים.
 - ולבסוף, הדינוזאור אינו מודע למגבלות הכוח, ואין ביכולתו לפעול באופן שיעצב ויחולל מגמות ותהליכים התואמים את צרכיו.

הפתרון אינו מידי ואינו מהפכני. ראשית, יש להכשיר מפקדים שיגיעו למעמד המצביא־האופרטור כשהם מצוידים בכושר יצירתי וברגישות לרב־פונקציונליות הפיזיקלית והסמיוטית של הפעלת הכוח. נוסף על כך יש לפתח כוחות

